

УДК 338:656.2

Ольга Пацьора

**ПРИНЦИПИ ТА СКЛАДОВІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ
КОНТРЕЙЛЕРНОЇ ДОСТАВКИ ВАНТАЖІВ**

Розглядається сутність і зміст принципів організаційно-економічного забезпечення розвитку системи контрейлерної доставки вантажів. Дана характеристика основних складових системи контрейлерної доставки в сучасних умовах господарювання.

Ключові слова: контрейлерні перевезення, доставка вантажів, принципи, транспортні послуги.

Рассмотрены сущность и содержание принципов организационно-экономического обеспечения развития системы контрейлерной доставки грузов. Дана характеристика основных составляющих системы контрейлерной доставки в современных условиях хозяйствования.

Ключевые слова: контрейлерные перевозки, доставка грузов, принципы, транспортные услуги.

The paper considers the nature and content of the principles of organizational and economic support for the development of piggyback delivery. The characteristics of the main components of the system piggyback delivery in the contemporary economy.

Keywords: piggyback, delivery of goods, principles, transport services.

Актуальність проблеми. У світі глобалізаційних процесів шлях розвитку вітчизняної економіки має певні перешкоди, що зумовлюються негативним характером факторів впливу на певну ситуацію. Незаплановані зміни та дії, що спричиняють їх, мають вагомий вплив на деформаційні процеси розвитку та функціонування будь-якої з підсистем економіки. Негативні тенденції щодо показників зростання, що торкнулися всіх галузей економіки, зберігалися декілька років і в післякризовий період. Приєднання України до світової організації торгівлі зробило країну компетентним гравцем на світовому ринку, а економічний аспект трансформаційних процесів зводиться до підвищення вимог щодо якості транспортних послуг та динамічних змін розвитку всіх стратегічних галузей. В умовах глобалізації невід'ємною рисою розвитку ринку транспортних послуг є дослідження раціональних підходів та застосування скоригованих способів доставки вантажів. Сучасні економічні умови та постійна трансформація галузі обумовлює актуальність ефективної організації системи контрейлерних перевезень доставки вантажів.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Сучасні наукові дослідження щодо ефективного функціонування залізничної галузі широко висвітлені у працях

© *Пацьора О. В., 2013*

багатьох учених. Зокрема, теоретичним основам розвитку та підвищенню техніко-технологічного та економічного потенціалу залізничної галузі, присвятили свої роботи такі вчені як: Богомолова Н. І., Гудкова В. П., Гурнак В.М., Ейтутіс Г. Д., Ільчук В. П., Колесникова Н. М., Макаренко М. В., Пасічник В.І., Підлісний П. І., Сич Є. М., Чорний В. В., Цветов Ю. М. та ін.

Вивчення наукових праць, які присвячені організації доставки вантажів різними видами транспорту, свідчить, що залишаються невисвітлені питання ефективного розвитку на тривалу перспективу.

Таким чином, метою даної статті є визначення принципів та виявлення основних складових організаційно-економічного забезпечення розвитку системи контрейлерної доставки вантажів.

Виклад основного матеріалу. Забезпечення розвитку контрейлерних перевезень вантажів не можливе без застосування логістичного підходу і відбувається під впливом розвитку транспортної інфраструктури. Вивчення попиту та потреби транспортного обслуговування на основі принципу сегментації надасть можливість збільшити потенціал клієнтури замовників на ринку транспортних послуг.

У процесі формування, функціонування та забезпечення розвитку контрейлерної перевезення як елемент ринку транспортних послуг опираються на певні принципи (рис. 1). Подані принципи взаємопов'язані між собою і виступають теоретичною основою комплексного забезпечення розвитку системи контрейлерної доставки вантажів.

Формування системи контрейлерної доставки вантажів охоплює виокремлення сукупності складових системи та становлення зв'язків між усіма елементами транспортного ринку. Функціонування системи відбувається в русі, тобто передбачається досягнення відповідного стану кількісних і якісних параметрів процесу і переходу на інший рівень. Безперервне функціонування в часі і просторі, під впливом змін внутрішнього та зовнішнього середовища, забезпечує певні перетворення, що об'єктивно впливають на процес розвитку. Розвиток, з точки зору філософії, це необоротна, спрямована, закономірна зміна матеріальних та ідеальних об'єктів. В результаті розвитку виникає новий якісний стан об'єкта, що виступає як зміна його складу або структури (тобто виникнення, трансформація або зникнення елементів і зв'язків). Крім того, розвиток є характеристикою якісних змін об'єктів, появи нових форм буття, інновацій та нововведень, що сполучена з перетворенням їх внутрішніх і зовнішніх зв'язків. Висловлюючи насамперед процеси змін, розвиток припускає збереження якості об'єктів, що розвиваються.

Засади формування системи контрейлерної доставки вантажів базуються на принципах: системності, науковості, цілеспрямованості, відкритості, комерціалізації, гнучкості, адаптованості, індивідуальності, координації, взаємоузгодженості тощо. До основних правил, що є умовою успіху функціонування системи контрейлерної доставки вантажів належать принципи керованості, ефективності, оптимальності управління, маневреності, залежності, раціоналізації, надійності, резервності, екологічності, правового поля, масштабності. Принципи відповідності системи доставки вантажів державним інтересам, вимогам прогресивності, відкритості, наукового потенціалу, безперервності, інформативності, постійного удосконалення та інтеграції обумовлюють розвиток системи контрейлерних перевезень згідно з міжнародними стандартами надання транспортних послуг.

Принцип системності дозволяє розглядати контрейлерну доставку вантажів в структурі транспортного комплексу як складну, динамічну систему, що забезпечує не тільки перевезення вантажів, а й комплексне вирішення сукупності взаємопов'язаних завдань щодо підвищення ефективності, удосконалення та якості наданих послуг.

Принцип науковості полягає у поглибленому вивченні досягнень вітчизняного та закордонного досвіду, наукового інструментарію для обґрунтування ефективного формування та функціонування системи контрейлерних перевезень, достатньому рівні науковості режиму функціонування всіх елементів системи.

Принцип цілеспрямованості дозволяє зорієнтувати всі складові транспортного процесу і досягнути поставлену кінцеву мету. Цілеспрямованість забезпечується цільовим формуванням елементів системи та їх узгодженістю.

Принцип відкритості транспортного процесу перевезення вантажів в комплексній взаємодії автомобільного та залізничного транспорту характеризується проявом оперативного адаптування до змін зовнішнього середовища.

Принцип комерціалізації забезпечується через суб'єктів транспортного процесу, діяльність відбувається з метою отримання прибутку як джерела їх подальшого організаційно-економічного розвитку.

Принцип гнучкості представляється можливістю змінювати свою направленість у зв'язку з виникненням непередбачених обставин, швидко реагувати та адаптуватися до нових умов функціонування шляхом прийняття раціональних управлінських рішень в сфері надання транспортних послуг.

Принцип результативності ґрунтується на особливому підході у виборі форм, методів і способів досягнення системою поставлених цілей.

Принцип координації полягає в забезпеченні оперативної діяльності диспетчерів перевізного процесу та необхідності постійного балансування всіх ланок щодо обов'язків, прав та відповідальності.

Принцип взаємоузгодженості обумовлює злагоджену роботу всіх структурних складових транспортного процесу та ефективну співпрацю транспортних організацій з органами державного управління.

Принцип ефективності є вагомим для становлення та розвитку системи контрейлерної доставки вантажів і полягає в раціональному використанні техніко-технологічного, фінансово-економічного та інформаційно-соціального потенціалів з метою отримання позитивного результату.

Принцип оптимальності управління проявляється через призму властивостей процесу управління транспортного процесу з врахуванням різноваріативності та максимальної віддачі при прийнятті управлінських рішень. Крім того, оптимальність дозволить планувати та контролювати реалізацію управлінських функцій.

Принцип маневреності дозволяє вносити необхідні конструктивні корективи відповідності адаптації та пристосування до мінливих умов і ситуацій діяльності транспортних підприємств на ринку.

Принцип раціоналізації характеризується можливістю розширення ринку наданих транспортних та супутніх послуг на основі комплексного ефективного, оперативного, стійкого та надійного розвитку організацій.

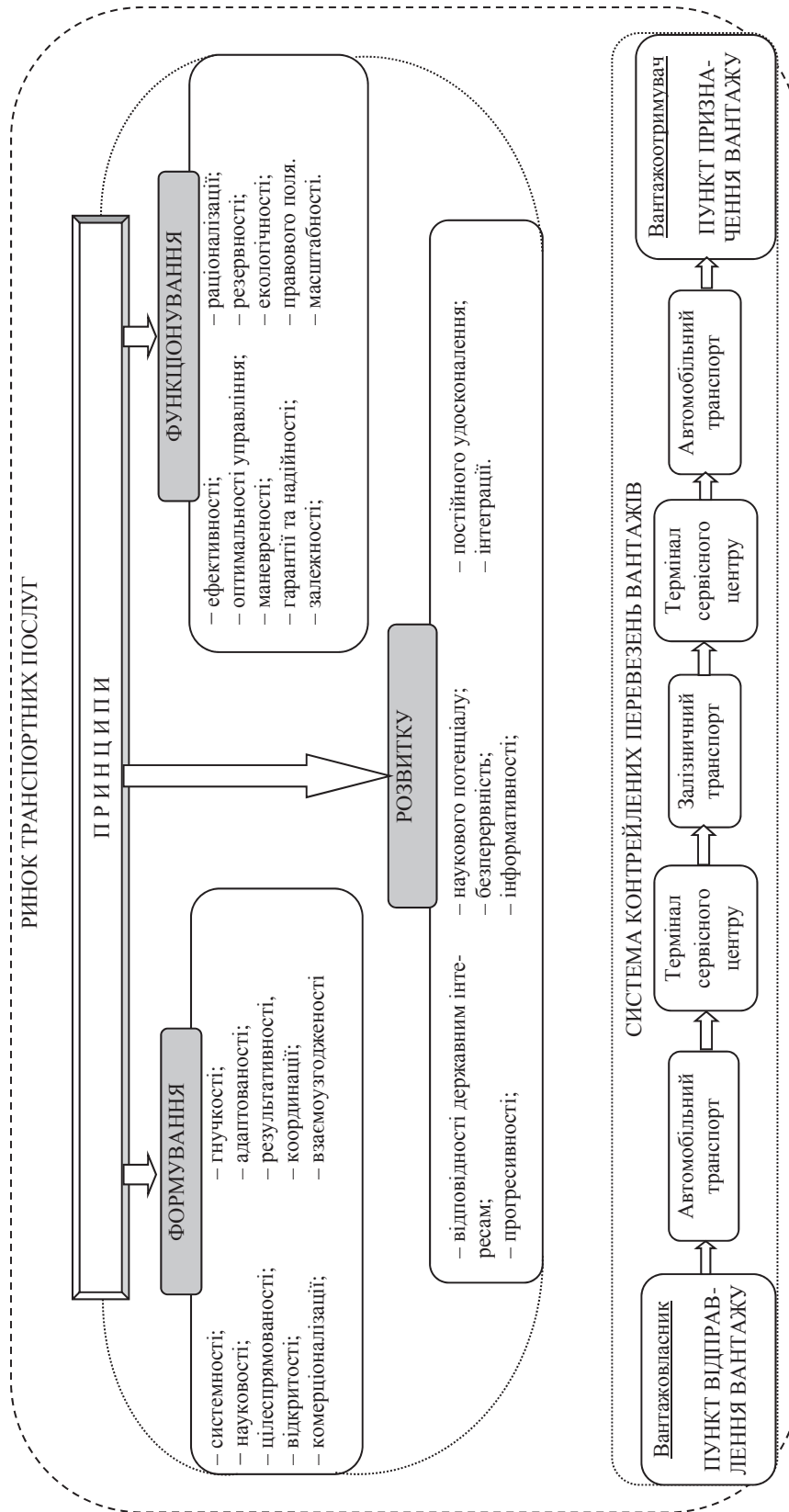

Рис. 1. Принципи формування, функціонування та розвитку системи контрейлерних перевезень вантажів
(розроблено автором)

Принцип гарантії та надійності проявляється через здатність системи якісно виконувати свої функції, що забезпечує надійний хід транспортного процесу. Здатність мінімізувати ризик виконуваних функцій гарантує довіру клієнтури та забезпечення конкурентоспроможного перевізника.

Принцип резервності є універсальним в забезпеченні надійності виконання зобов'язань надання транспортних послуг вчасно; його дотримання сприяє безперебійному транспортному процесу.

Принцип екологічності обумовлений дією економічних механізмів екологічної політики держави за рахунок введення обмеження впливу транспорту на навколишнє середовище.

Принцип правового поля забезпечує організацію контрейлерних перевезень вантажів спираючись на цільові програми розвитку транспортної галузі відповідно до чинного законодавства; принцип передбачає гармонізацію законодавчих систем різних країн.

Принцип масштабності передбачає гармонійне поєднання ефекту масштабу від виробництва з тенденцією розширення ринку наданих послуг.

Принцип відповідності державним інтересам базується на зацікавленості учасників транспортного процесу в реалізації стратегічних програм розвитку держави.

Принцип прогресивності реалізується через інноваційний розвиток сфери транспортного обслуговування доставки вантажів на підставі досвіду провідних наукових надбань та передових країн світу.

Принцип наукового потенціалу полягає в тому, що просторове поширення інноваційного розвитку транспортної системи є рушійною силою розвитку наукової діяльності та використання її здобутків в діяльності підприємств.

Принцип безперервності характеризується організаційно-управлінськими та техніко-технологічними умовами діяльності транспортних підприємств, що задіяні в контрейлерній системі доставки вантажів.

Принцип інформативності проявляється в забезпеченні ефективної роботи координаційних центрів автоматизованих систем збору, аналізу та обробки інформації, яка виступає вимірювачем різних властивостей і відносин між учасниками транспортного процесу.

Принцип постійного удосконалення проявляється у саморозвитку та самовдосконаленні системи шляхом раціональних та об'єктивних змін технічного, технологічного, економічного, соціального характеру.

Принцип інтеграції характеризується особливими вимогами щодо розвитку та інтеграції сучасного транспортного ринку з узгодженістю інтересів виробництва, транспортних компаній і споживачів ринку транспортних та експедиторських послуг.

Принцип оптимізації полягає в системному підході до організації транспортних процесів й управлінню ними, спрямуванні такої діяльності на оптимальні режими функціонування.

Сформульовані принципи можуть бути критеріями виявлення умов формування, функціонування та допоможуть вирішити проблеми становлення та розвитку системи контрейлерної доставки вантажів.

Структура технологічного забезпечення контрейлерного перевезення вантажів передбачає координацію роботи автомобільного транспорту із залізничним стосовно раціональних маршрутних схем, визначення необхідної кількості

рухомого складу, оперативний контроль щодо збереження та безпечності шляху сполучення вантажу, застосування економічних розрахунків ефективності використання рухомого складу і зниження витрат на перевезення, збереження довкілля.

Основними завданнями, що забезпечать застосування логістичного підходу при організації контрейлерних перевезень вантажів є:

- задоволення потреб вантажовідправників в перевезеннях;
- забезпечення високого рівня обслуговування клієнтури;
- ефективне використання рухомого складу;
- підвищення продуктивності праці;
- застосування оптимального рівня тарифів;
- систематичне одержання прибутку.

У сфері надання транспортних послуг процеси активізації ринкових перетворень вимагають від транспортної системи країни розв'язання нових завдань стосовно організації перевізного процесу та покращення якості обслуговування клієнтури ринку транспортних послуг, впровадження більш прогресивних технологій перевезень, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних перевізників.

Координація роботи та взаємодія різних видів транспорту спрямовані на оптимізацію роботи всіх елементів транспортного процесу; ефективне використання підприємствами транспорту прогресивних транспортно-технологічних систем перевезень; динамічне зростання швидкості та якості доставки вантажів та скорочення транспортних витрат.

Форми і методи взаємодії і координації автомобільного та залізничного видів транспорту, що базуються на основних економічних законах і розкриваються в контексті поставленої мети, орієнтуються на активізацію міжфункціональних зв'язків між політико-правовою, техніко-технологічною, організаційно-функціональною, інформаційно-комунікаційною, екологічною та економічною складовими забезпечення розвитку системи контрейлерної доставки вантажів (рис. 2).

Розглянемо характеристику окремих складових забезпечення розвитку системи контрейлерної доставки вантажів.

1. Політико-правова складова забезпечення розвитку системи контрейлерної доставки вантажів забезпечує ефективне функціонування транспортних підприємств на основі чинного законодавства, існуючої системи міжнародних договорів, угод, правил перевезень та інших нормативних документів. Правові відносини, що діють в межах транспортного ринку регулюють закріплення прав, обов'язків і відповідальність між суб'єктами різних сторін при виконанні різних операцій, що забезпечують надійну та ефективну доставку вантажу.

2. Техніко-технологічна складова забезпечення розвитку передбачає залежність від технічних та експлуатаційних характеристик автомобільних транспортних засобів та рухомого складу, розвиненості засобів механізації, технологічних операцій, інфраструктури, підвищення продуктивності праці та економії ресурсів. Комплексна система техніко-технологічної сфери характеризується централізованою системою прийому замовлень з подальшою розробкою графіка роботи автотранспорту із залізницями та узгодженням єдиної технології забезпечення транспортного процесу.

Рис. 2. Складові забезпечення розвитку системи контрейлерної доставки вантажів (розроблено автором)

3. Організаційно-функціональна складова забезпечення розвитку проявляється через функціонування єдиного координаційного центру, який буде зосереджувати виконання всіх функцій централізованого управління, оперативного планування, адаптованого регулювання та узгодженості діяльності автотранспортного підприємства з роботою різних підрозділів залізниць стосовно раціональної організації доставки вантажів.

4. Інформаційно-комунікаційна складова забезпечення розвитку системи контрейлерної доставки вантажу характеризується ефективною організацією інформаційних потоків, що забезпечується умовами збирання, зберігання, опрацювання, використання і впливають на відображення результатів вираженого вибору управлінських рішень. Характерною рисою інформатизованого підприємства є автоматизована генерація, що в сучасних умовах є пріоритетною для підтримки оперативного інформування учасників транспортного процесу. Комунікаційний аспект даної складової відображається тісними взаємозв'язками інтересів підприємства і суспільства, що спрямовані на підтримку стильоутворюючих елементів поведінки на ринку.

5. Екологічна складова забезпечення розвитку, взаємодії і координації автотранспортного підприємства та залізниць є необхідною умовою мінімізації негативних наслідків функціонування системи і проявляється у дотриманні єдиної системи міжнародних екологічних стандартів транспортування вантажів; проведенні кількісної та якісної оцінки впливу виду транспорту на стан екологічної системи; застосуванні методів екологічної профілактики для всіх елементів транспортного ринку

6. Економічна складова забезпечення розвитку передбачає оптимальне відображення економічного потенціалу за рахунок розробки та узгодження планів-прогнозів попиту на транспортні послуги; обґрунтування показників обліку транспортних витрат за видами транспорту та застосування єдиної методичної основи визначення собівартості перевезень та формування тарифів на послуги; визначення показників якості та обґрунтування показників економічної ефективності удосконалення обслуговування клієнтури та забезпечення транспортного процесу.

Висновки та пропозиції. До основних параметрів, що впливають на ефективність функціонування системи контрейлерної доставки вантажів належать:

- характеристика роду вантажу;
- вид та обсяги перевезень;
- регулярність вантажопотоків;
- час та терміновість доставки;
- надійність перевезень;
- об'єктивний рівень тарифів;
- територія, що обслуговується;
- інформативність процесу перевезення вантажу;
- юридичний аспект.

Розвиток контрейлерної системи доставки вантажів не можливий без ефективної управлінської підсистеми, яка спрямована на раціональне регулювання важелів впливу зовнішнього та внутрішнього середовища. Разом з тим потребують подальшого вивчення рівні впливу факторів на забезпечення ефективного розвитку системи доставки вантажів автомобільним та залізничним транспортом.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Кирпа Г. Н.* Организация контрейлерных перевозок в Украине: Монография. – Днепропетровск: Арт-Пресс, 1998. – 132 с.
2. *Макаренко М. В.* Основи управління економічними процесами на залізничному транспорті України: Монографія. – К.: «Фенікс», 2003. – 446 с.
3. *Сич Є. М., Богомолова Н. І., Андрієнко М. М., Кислий В. М.* Економічні аспекти контейнерно-контрейлерного обслуговування клієнтури залізничного транспорту: Монографія. – К.: Логос, 2007. – 392 с.
4. *Сич Є. М.* Розвиток монопрофільних виробничих структур: транспортно-економічний аспект : монографія / Сич Є. М., Бойко О. В., Шишкіна О. В.; За ред. проф. Є. М. Сича – К.: Логос, 2011. – 220 с.
5. *Сич Є. М.* Інноваційно-інвестиційні комплекси транспортної галузі: методологія формування і розвитку / Є. М. Сич, В. П. Лільчук. – К.: Логос, 2006. – 264 с.